

HankeReki 15.02.02 /MWi

Kajaanin Kauppakatu 38
koekuopitus 3.-4.1.2002

Kainuun museo
Katri Arminen

Sisällysluettelo:

Arkistotiedot	1
Johdanto	2
Tutkimusmenetelmät	3
Koekuoppa 1	3
Koekuoppa 2	3
Koekuoppa 3	4
Koekuoppa 4	4
Koekuoppa 5	4
Yhteenveto	5

Liitteet:

Kartat 1 ja 2

Kartta 1, ote peruskartasta 3431 12 KAJAANI

Kartta 2, yleiskartta, koekuopat

Kuvat 1–6

ARKISTOTIEDOT:

Kunta / kaupunki: Kajaani, 1 kaupunginosan 9 korttelin 25 tontti
(Kiinteistötunnus 20500100090025)

Tutkimuksen laatu: Koneellinen koekuopitus maanäytteiden ottamiseksi

Kohteen ajoitus: 1600- ja 1700-luvut

Peruskarttalehti: 3431 12 KAJAANI

Peruskoordinaatit: $x = 3535\ 46$, $y = 7125\ 53$, $z = 140$

Maanomistaja: Kainuun sanomat

Tutkimuslaitos: Kajaanin kaupunki, Kainuun museo

Tutkimuksen suorittaja: Katri Arminen

Kenttätyöaika: 3.–4.1.2002

Kuvat: 1–6

Kartat: 1 ja 2

Aikaisemmat tutkimukset: Teemu Mökkönen 2001. Kajaani – Kajana.
Kaupunkiarkeologinen inventointi. Vaasa- ja suurvalta-ajan
kaupunkiarkeologinen inventointiprojekti. Museovirasto.
Rakennushistorian osasto.

Alkuperäisen tutkimusraportin säilytyspaikka: Kainuun museo

Johdanto

Kajaanin Kauppakatu 38 tontille on suunniteltu rakennettavaksi IT -alan yrityksille sekä elokuvateatterille rakennukset. Tontti on sijainnut 1600-luvulta lähtien Kajaanin kaupunkialueella, josta syystä alue on suojeltu muinaismuistolain nojalla. 3.–4.1.2002 tontilla kaivettiin viisi koekuoppaa koneellisesti maanäytteiden ottamiseksi, ja paikalla piti olla arkeologi valvomassa kaivaustyötä. Maanäytteistä tutkittiin maan saastumista tontilla sijainneen bensa-aseman takia.

Kajaanin kaupunki on perustettu vuonna 1651. Tutkittava tontti sijaitsi kaupunkialueella jo vuonna 1659 tehdyn vapaaherrakunnan tarkastuspäiväkirjaan kuuluvan perspektiivipiirroksen mukaan. Tuolloin tontilla ei kuitenkaan piirroksen perusteella ole ollut rakennuksia. Kajaanin ensimmäisessä vuoden 1764 kartassa tontti oli peltona. Kartta on Gabriel Barckin laatima ja siihen on merkitty ainoina rakennuksina kruunun aitat ja makasiinit sekä kirkko. Muu kaupunkialue on merkitty rakennetuiksi tonteiksi tai pelloiksi ja niityiksi. Karttojen perusteella tontilla ei siis ollut rakennuksia 1600- ja 1700-lukujen puoliväleissä. Kajaanin kaupungin väkiluvun kuitenkin tiedetään olleen huomattavasti suurempi 1600-luvun lopulla kuin karttojen laatimisen aikaan. Tästä syystä kyseinen tontti onkin saattanut olla rakennettuna 1600-luvun lopulla.

Kauppakatu 38 on ollut rakennuksia kyseisen kadun suuntaisesti sekä Pohjolankadun puolella 1900-luvun alkupuoliskolla. 1960-luvun alussa tontin keskiosassa sijaitsi linja-autoasema, jonka paikalle rakennettiin 1960-luvun lopulla bensa-asema. Bensa-asema sijaitsi paikalla 1980-luvulle lopulle, jonka jälkeen tontti on ollut parkkipaikkana. Bensa-aseman polttoainetankit oli kaivettu maan sisään. Tässä yhteydessä oli tuhottu suuri osa mahdollisesti 1600-luvun kaupunkijäänteitä sisältäneistä kerrostumista. Koekuopitus keskittyi lähinnä paikoille, joissa polttoainesäiliöiden tiedettiin olleen ja tästä syystä kuopitus ei arkeologisessa mielessä ollut kovin tuloksekas: arkeologisia löytöjä ei tullut ja muutenkin saatu informaatio oli vähäistä.

Tutkimusmenetelmät

Tontille kaivettiin kaivinkoneella viisi noin 1,5 x 3 metrin kokoista ja 4–5 metriä syvää koekuoppaa. Maan pinta oli roudassa 0,5–1 metrin syvyydeltä, joten pintakerrokset jouduttiin ”piikkaamaan” eli hakkaamaan rikki ennen varsinaista kaivamista. Koekuopista yksi sijaitsi Pohjolankadun reunassa, kaksi Ämmänkoskenkadun ja kaksi Kauppakadun reunassa. Kartta 2:een on merkitty summittaisesti koekuoppien paikat. Tarkat sijaintitiedot voi saada Kajaanin kaupungilta. Kuoppien profiilit dokumentointiin kuvaamalla digitaalikameralla sekä mittaamalla kerrosten paksuudet summittaisesti. Lisäksi maan saastumisesta kertovia maanäytteitä otettiin eri kerrostumista. Dokumentoinnin jälkeen kuopat täytettiin.

Koekuoppa 1

Kuoppa sijaitsi tontin eteläkulmassa Pohjolankadun suuntaisesti. Kooltaan se oli noin 1,5 x 3 metriä ja syvyydeltään 4,3 metriä. Kuopan maa-aines oli pääasiassa puhdasta moreenia. Noin 1,7 metrin syvyydessä oli tummempi kerrostuma. Kerros oli vain paikoin nähtävissä ja erittäin ohut, paksuimmillaankin ainoastaan kymmenisen senttimetriä. Tässä kerrostumassa ei ollut nähtävissä jäänteitä historiallisen ajan toiminnoista, mutta mahdollisesti se oli 1600- tai 1700-luvun maanpinta. (Kuva 1)

Koekuoppa 2

Kuoppa kaivettiin Ämmänkoskenkadun suuntaisesti tontin itäosaan. Sen koko oli noin 1,5 x 3 metriä ja syvyys 4,5 metriä. Päällimmäisenä oli metrin syvyinen kerros purkujätettä: puuta, tiilenpaloja ja kiviä. Sen alla oli lustoutuneita hieta-, hiesu- ja silttikerroksia. Ylimmän kerroksen purkujätteet olivat suhteellisen moderneja: lasia, keramiikkaa tai muita ajoittavia esineitä ei löytynyt. Suurin osa tiilistä oli uusia, mutta joukossa oli myös muutama käsintehtyn tiilen kappalekin. (Kuvat 2 ja 3)

Koekuoppa 3

Kuoppa oli kooltaan noin 1,5 x 3 metriä ja syvyydeltään 5,2 metriä. Se sijaitsi keskellä tontin Ämmänkoskenkadun puoleista sivua. Kuopassa oli 0,5 metrin syvyydellä bensa-aseman aikainen asfaltikerros ja sen alla sekoittunutta täytemaata. Kuopan koillispään profiilissa oli havaittavissa 1,5 metrin syvyydellä jäänteitä mahdollisesta vanhasta maanpinnasta. Bensa-aseman polttoainesäiliö oli ollut kuopan kohdalla tai vieressä, joten muut merkit mahdollisesta vanhasta kulttuurikerroksesta oli tuhottu säiliötä varten tehdyn kaivaustyön ja sen poistamisen yhteydessä. Mitään varmoja historiallisia merkkejä ei pienestä profiilissa olleesta tummemmasta kaistaleesta löytynyt. (Kuva 4)

Koekuoppa 4

Kuoppa sijaitsi Ämmänkoskenkadun ja Kauppakadun kulmassa. Kooltaan se oli 1,5 x 3 metriä. Kuopan läheisyydessä on ollut bensa-aseman polttoainesäiliö. Nyt kuopan maaines oli puhdasta täyttöhiekkaa, joka ulottui luonnolliseen lustoutuneeseen silttikerrokseen asti. (Kuva 5)

Koekuoppa 5

Kuoppa sijaitsi tontin itäkulmassa Kauppakadun suuntaisesti. Kooltaan se oli noin 1,5 x 4 metriä ja syvyydeltään 4,3 metriä. Kuopassa oli havaittavissa neljä eri kerrostumaa, joista ylimmäinen ulottui noin metrin syvyyteen. Tämä kerros käsitti parkkipaikan tekoa varten lisätyn täytemaan hiekan. 1–2 metrin syvyydessä oli bensa-asemaa varten täytetyn maan kerros, jossa oli puuta, kiviä ja eriaikaisia tiiliä. Uusimmat tiilet olivat moderneja reikätiiliä, mutta vanhimmat suuria käsintehtyjä olkien päällä kuivatettuja tiiliä. Yhdessä tiilessä oli jäänteitä leimasta ”...HOGANAS”. Kerroksesta löytyi myös joitakin

lasinpaloja, jotka eivät kuitenkaan vaikuttaneet kovin vanhoilta. Kerroksen vanhimmat jäänteet tuskin olivat 1800-luvun loppua vanhempia. 2–3 metrin syvyydessä oli tummanruskean moreenin kerros ja sen alla luonnollinen silttikerrostuma. (Kuva 6)

Yhteenveto

Maanäytteitä varten tehdyssä koekuopituksessa ei löytynyt arkeologisesti mielenkiintoisia jäänteitä. Kuopitus tehtiin maan saastumisen tutkimiseksi, joten kuoppien paikkoja ei valittu arkeologista mielenkiintoa silmällä pitäen vaan lähinnä 1960-luvulla rakennetun bensa-aseman polttoainesäiliöiden sijainnin mukaan. Koekuopituksen perusteella ei siis voi sanoa, miten paljon tontilla on säilynyt jäänteitä 1600- tai 1700-luvuilta.

Vanhojen karttojen ja muun säilyneen dokumentaation perusteella tontilla on saattanut olla rakennuksia 1600-luvun jälkipuoliskolla. Jos rakenteita on ollut, ovat ne mahdollisesti sijainneet Kauppakadun puoleisella reunalla. Bensa-aseman rakentamisen ja purkamisen yhteydessä kaivetut polttoainesäiliöiden kuopat ovat kuitenkin tuhonneet suuren osan kadunpuoleisista kerrostumista. On mahdollista, että koekuoppien 4 ja 5 välissä olisi säilynyt koskemattomia kerroksia, sillä kyseisten kuoppien nykyinen maa-aines on täysin erilaista. Luultavasti kuoppien kohdalla on kaivettu eri aikaan. Tästä johtuen voisi olla mahdollista, että koko Kauppakadun puoleista aluetta ei ole tuhottu kulttuurikerrosten osalta. Koekuoppien 1 ja 3 ohuiden säilyneiden kerrostumien perusteella voisi olettaa 1600- ja 1700-lukujen maanpinnan olevan noin 1,5 metrin syvyydessä.

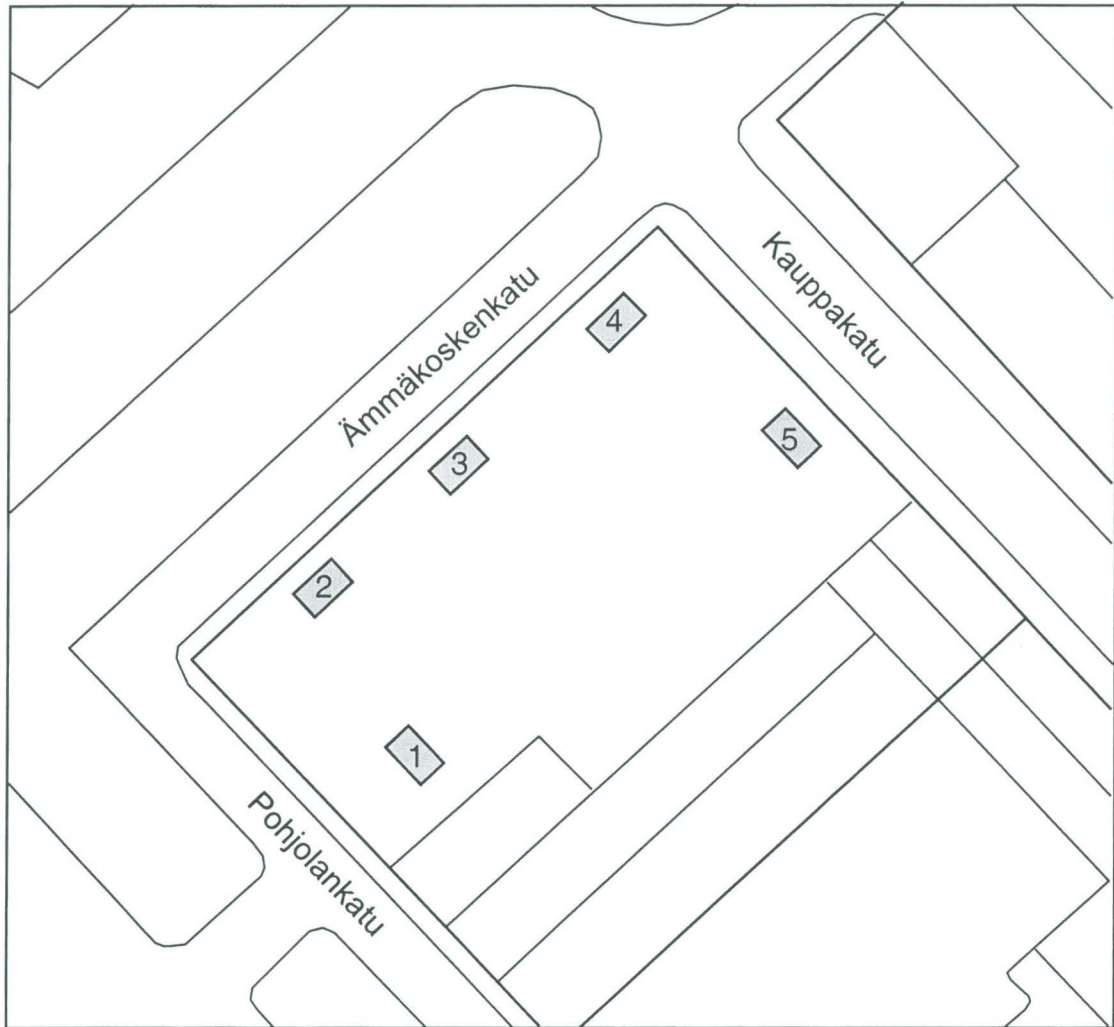
Katri Arminen

Oulussa 21.1.2002, fil.yo Katri Arminen

3431 12 KAJAANI

KARTTA 2

Kauppakatu 39 tontti ja koekuopat.

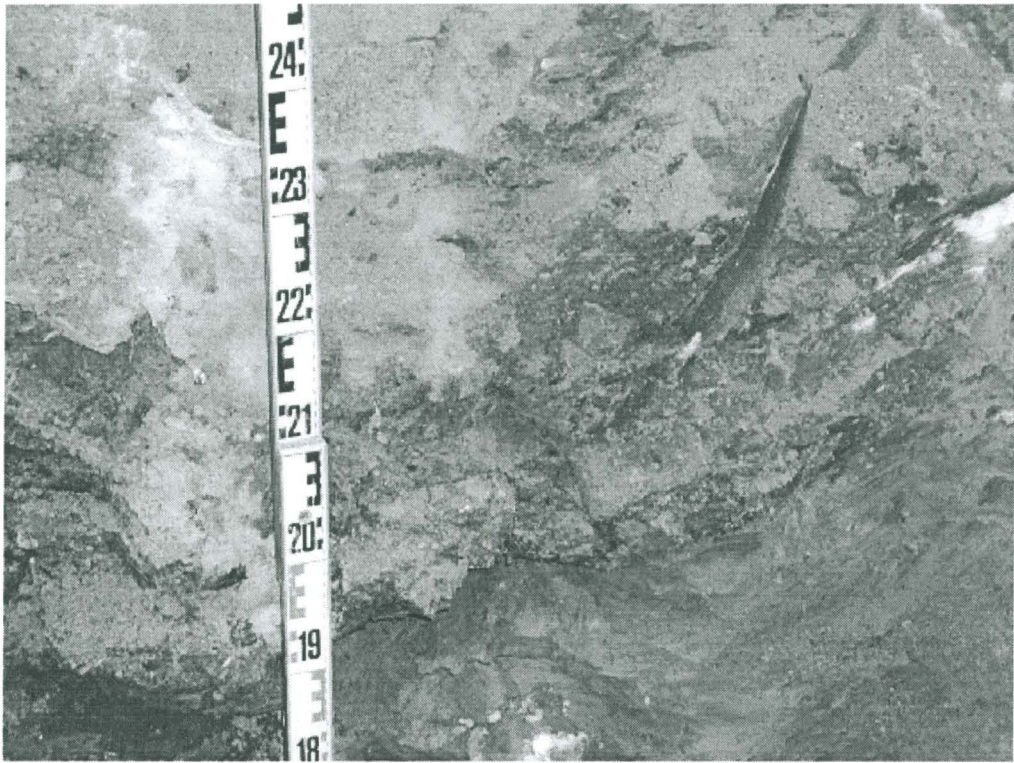
Ei mittakaavassa. Kuoppien tarkat sijaintitiedot saatavissa Kajaanin kaupungilta.

Kuva 1.
Koekuoppa 1:n koillis-
ja kaakkoisseinämien
profiilit.

Kuva 2.
Koekuoppa 2:n luoteisprofiili.

Kuva 3.
Kuoppa 2:n profiili. Ylempi kerros on sekoittunutta täytemaata ja alempi
lustoutunutta hiesua.

Kuva 4.
Koekuoppa 3.

Kuva 5.
Koekuoppa 4.

Kuva 6.
Koekuoppa 5.